

BSSn4404: Výzkum konfliktu

Úrovne analýzy a
systémové příčiny
vojny

6.3.2023

Miriam Matejova, PhD

Program

- Úrovne analýzy: ako študovať konflikt?
- Systémové teórie vojny
 - Ako vedie anarchia k vojne?
 - Ako sa dá dosiahnuť mier v anarchii?

Úrovne analýzy a štúdium konfliktu

- Prečo úrovne analýzy?
 - “Metodologické stávky”
 - Rozsah výskumného cieľa
- Aké úrovne analýzy rozlišujeme?
 - jednotlivec, štát, medzinárodný systém
 - často len dva levely: vnútroštátny a mimoštátny

Tri “obrazy”

- Kenneth Waltz, *Man, State, and War* (1959)
 - Prečo vznikajú vojny?
 - Povaha ľudstva, zlý charakter štátu alebo spoločnosti, medzinárodná anarchia

Percepčné príčiny

- Rola politických lídrov, osobností, skupiny ľudí
- Kognitívne predsudky, mylné predstavy, psychologické poruchy

Domáce príčiny

- Ideologické
 - Nacionalizmus, militarizmus, atď.
- Riadenie štátu, politické a ekonomické režimy
- Kultúrne, historické, etnické faktory

Systemové príčiny

- Charakter medzinárodného systému (anarchia), v ktorom štáty fungujú.
- Vytváranie a rozpúšťanie aliancií, zmeny vo formálnych politických inštitúciách a normách na medzinárodnej úrovni.

Štátna suverenita → anarchia

- Medzinárodná anarchia ako dôsledok štátnej suverenity
- Vojna ako spôsob riešenia závažných sporov
- *Skutočne suverenita existuje?*
 - Medzinárodné dohody, špionáž, invázia, nátlak
- *Prečo sa narušenie štátnej suverenity toleruje?*

Na zamyslenie...

- Aké sú výhody a nevýhody štátnej suverenity?
Prevažujú výhody nad nevýhodami?
- Ak sú štáty hlavnou príčinou vojny, aké je riešenie?

Anarchia v medzinárodnom systéme

- Medzinárodná politika je o moci suverénnych štátov, nad ktorými nie je žiadna vyššia moc.
- Neexistuje žiadna svetová vláda (t. j. medzinárodný systém je svojpomocný).
- **Anarchia v medzinárodných vzťahoch nie je absencia poriadku (nie je to chaos!)**

Medzinárodná štruktúra

- Kenneth Waltz – americký politológ a otec neorealizmu
 - Suverénne štáty v systéme medzinárodnej anarchie sa budú správať konfliktne, pretože konfliktu nič a nikto nebráni.

Realizmus a moc

- Hans Morgenthau:
“Medzinárodná politika, ako každá politika, je boj o moc.”
- Moc je definovaná ako nátlak (coercion).
- Materiálne zdroje, ktoré má štát k dispozícii.
 - Moc je vojenská sila.
 - Ekonomická sila je základný pilier vojenskej sily.

Základy realizmu

Štátne záujmy	Prežitie
Ako prežiť	Zvýšiť moc
Povaha ľudstva	Človek je chybný, a preto je náchylný ku konfliktom
Anarchia	Prostredie, v ktorom zvrchované štáty pôsobia

(Klasický) realizmus vz neorealizmus

Klasický realizmus	Štrukturálny realizmus (neorealizmus)
Moc kvôli moci: moc ako konečný cieľ	Moc kvôli bezpečnosti: moc ako prostriedok
Povaha ľudstva ako príčina vojny	Anarchia je nevyhnutná ale nie dostatočná podmienka na vojnu
Domáce/vnútroštátne faktory sú niekedy rozhodujúce	Štát ako unitárny aktér pôsobiaci v medzinárodnom systéme

Defenzívny vz ofenzívny realizmus

ŠTRUKTURÁLNY REALIZMUS

DEFENZÍVNY	OFENZÍVNY
Štáty by mali získať „primerané množstvo moci“	Pre štáty má zmysel usilovať sa o čo najväčšiu moc
Snaha o hegemóniu je hlúpa	Štáty by sa mali snažiť o hegemóniu
Kľúčoví autori: Waltz, Jervis	Kľúčoví autori: Mearsheimer, Gilpin, Schweller

Status quo vz revizionistické štáty

- **Status-quo štáty**
 - Všeobecne spokojné
 - Cieľom je sebazáchova
 - Sklon k rovnováhe
- **Revizionistické štáty**
 - Spravidla nespokojné
 - Motivované nie bezpečnosťou ale príležitosťou
 - Cieľom je expanzia

Mocnosti a vojna

- Quincy Wright: medzi rokmi 1480 a 1940, v asi 2,600 najdôležitejších bojoch medzi európskymi štátmi...
 - sa Francúzsko zúčastnilo 47%,
 - Rakúsko-Uhorsko 34%,
 - Veľká Británia a Rusko 22%,
 - Turecko 15%,
 - Španielsko 12%
- Od roku 1914 sa udialo 25 medzištátnych vojen
 - Mocnosti sa zúčastnili 19-tich

Kedy štáty začnú vojnu?

- Stephen Van Evera:
 - Keď veria, že vyhrajú
 - Keď si myslia, že strategickú výhodu bude mať štát, ktorý zaútočí ako prvý
 - Keď sa obávajú, že ich relatívna moc môže klesať
 - Keď veria, že môžu zvýšiť svoje zdroje
 - Ak si myslia, že dobytie bude ľahké

Teória rovnováhy síl

- **Rovnováha síl:** systém, v ktorom nie je dominantný žiaden samostatný aktér
 - žiaden štát nie je dostatočne silný na to, aby porazil ostatné štáty

Teória hegemonické stability

- Stabilita vyplýva z unipolarity, v ktorej jeden dominantný štát zaisťuje určitý stupeň poriadku v systéme.
- **Hegemón** = vodca alebo dominantný aktér
 - „Globálny policajt“, znižujúci stupeň anarchie v systéme
- Vojna je najpravdepodobnejšia, keď dôjde k narušeniu dominantného postavenia vodcu, čo dáva iným štátom pokúšenie hľadať nadvládu.
 - ak existuje druhý silný štát, ktorý sa snaží presadiť,
 - ak hegemón preventívne zaútočí, aby rozdrvil rastúcu hrozbu skôr, ako sa stane ešte silnejšou.

Rovnováha síl vz hegemónická stabilita

- **Rovnováha síl:** stabilita je v rovnováhe; šance na vojnu sa zvyšujú, keď sa jeden štát snaží ovládnuť ostatné
- **Hegemónická stabilita:** stabilita je v dominancii; šance na vojnu sa zvyšujú, keď sa medzinárodný systém dostáva do rovnováhy

Žijeme vo svete realizmu?

- Súhlasíte s realistami? Prečo (nie)?
- Ako môžeme dosiahnuť mier vo svete realizmu?

Medzinárodná anarchia – mýtus?

- "Anarchia je to, čo z nej robia štáty"
- Ak sa štáty správajú konfliktne, potom sa zdá, že povaha anarchie je konfliktná. Ak sa štáty správajú kooperatívne, zdá sa, že povaha medzinárodnej anarchie je kooperatívna.
- To, čo jednotlivé štáty robia, závisí od toho, aké sú ich identity a záujmy a identity a záujmy sa menia.

Konštruktivizmus

- Patrí medzi najvplyvnejšie tradície globálnej politiky koncom 90. rokov
- Interakcie štátov sú historicky a spoločensky konštruované; nie sú to nevyhnutné následky charakteru ľudstva
- Dôraz na významy myšlienok, predmetov a aktérov. Sú determinované sociálnou interakciou.
- Štáty chcú prežiť, ale nevieme, ako to dosiahnu - mohlo by to byť prostredníctvom spolupráce alebo konfliktu.

Mimo svet realizmu

- Konštruktivizmus nezanedbáva štáty ako ústredných aktérov globálnej politiky, ale umožňuje formovať svet aj iným silám.
- **Ideové faktory:** identity, hodnoty, normy, viery
- Vzťahy aktérov upravujú *zdieľané normy*
 - Napr. Neopužívanie zbraní hromadného ničenia
- Ide o možnosť zmeny *v rámci* medzinárodného systému (nie systému ako takého)